

Utkast til
Porteføljeplan
versjon 20.12.24

Gjelder fra 2025

HELSE

Innhold

1	Utfordringer og muligheter	2
2	Om porteføljen	3
2.1	Porteføljens avgrensning	3
2.2	Finansiering.....	4
2.3	Utvikling av porteføljen.....	5
3	Mål for porteføljen	6
4	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	6

Om porteføljestyring

Gjennom porteføljestyring skal Forskningsrådet utvikle sin totale portefølje strategisk og helhetlig for samlet sett å oppnå [målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet](#), etterleve [vedtektene](#), bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#). Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp disse overordnede føringene og realisere Forskningsrådets [strategi](#) innenfor sine respektive porteføljeområder.

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen er gyldig inntil det er behov for oppdatering.

Til grunn for utarbeidelse av porteføljeplanen ligger en intervensjonslogikk hvor hensikten er å legge til rette for en styring av porteføljen hvor mål, prioriteringer, investeringer og resultater sees i sammenheng, slik at årlige tiltak og investeringer kan tilpasses mål og resultatoppnåelsen.

Porteføljeplanen iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig med utgangspunkt i en analyse basert på tilgjengelig statistikk om porteføljen og øvrig nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine tilgjengelige midler til ulike utlysninger og andre tiltak. Porteføljeanalysen ligger også til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om egen aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også et viktig grunnlag for porteføljestyrets innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og for Forskningsrådets årsrapport.

1 Utfordringer og muligheter

Helse er en tematisk prioritering i [Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#) som beskriver de spesifikke utfordringene og kunnskapsbehovene som samfunnet og forskningssystemet står overfor.

God helse og livskvalitet er viktig for et godt liv og muligheten til å bidra og delta i samfunnet. Sosial ulikhet og kjønnsforskjeller i helse, demografiske endringer, utvikling i sykdomsbyrden med et høyt innslag av ikke-smittsomme sykdommer, økende helseutgifter og en synkende sysselsettingsrate gir økt behov for et kunnskapsbasert folkehelsearbeid. Det er behov for bedre data om folkehelse og forskning på tiltak og deres helsegevinst, kostnadseffektivitet og uuntenderte konsekvenser. Det er behov for tiltak basert på tverrfaglig kunnskap som fremmer inkludering og reduserer utenforskap og psykisk uhelse, spesielt blant barn og unge.

Klinisk og praksisnær forskning danner grunnlaget for en kunnskapsbasert praksis. Det er behov for bedre integrering av forskning i klinisk praksis og pasientbehandling. En bredere anvendelse av persontilpasset medisin innenfor ulike fag- og teknologiområder vil kreve kompetanse, infrastruktur, bedre IKT-løsninger, samarbeid på tvers av sektorer og en bedre helhet av forskning og behandling.

Bedre kunnskap gjennom forskning er sentralt for utviklingen av fremtidens bærekraftige helse- og omsorgstjeneste. Det er et særlig stort kunnskapsbehov i de kommunale helse- og omsorgstjenestene og den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. Innovasjon og samarbeid med næringslivet er sentralt. Endringer i organisering, oppgavedeling og bruk av arbeidsbesparende innovasjoner forutsetter deltakelse i utviklings- og innovasjonsarbeid. Det er viktig å evaluere effektene av nye innovasjoner og bruke helsedata systematisk.

Sammenhengen mellom dyr og menneskers helse, og miljø er komplekse og krever en helhetlig tilnærming. I et globalt helseperspektiv er det viktig å øke kunnskapen om og bekjempe tverrsektorielle helseutfordringer.

Forskningsdrevet innovasjon er en viktig kilde til omstilling og helt nødvendig for å sikre fremtidig verdiskaping, løse de utfordringene som samfunnet står overfor og utvikle helsenæringen. Sterke forsknings- og kunnskapsmiljøer og et godt utviklet internasjonalt kunnskapssamarbeid står helt sentralt i dette arbeidet.

LTP og [Forskningsrådets strategi](#) danner det viktigste grunnlaget for denne porteføljeplanen.

2 Om porteføljen

Denne porteføljeplanen omfatter Forskningsrådets totale innsats innenfor porteføljestyret for helse sitt ansvarsområde. Dette kalles helseporteføljen og omfatter alle forskningsråds-, SkatteFUNN og EU-prosjekter.

2.1 Porteføljens avgrensning

Forskningsrådets portefølje av aktive prosjekter omfatter prosjekter som Forskningsrådet finansierer eller som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon eller andre finansieringskilder Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til, herunder SkatteFUNN. Forskningsrådet kategoriserer alle innvilgede prosjekter langs ulike dimensjoner og denne kategoriseringen ligger til grunn for inndelingen av prosjekter i 11 porteføljer. Prosjekter med støtte

fra EUs rammeprogram merkes tilsvarende. Porteføljene kan overlape hverandre ettersom ett prosjekt kan ha flere formål og dermed inngå i flere porteføljer.

Helseporteføljen inkluderer hele fagområdet medisin og helsefag. Mange fag og disipliner under andre fagområder inngår også i helseprosjektene. Det gjelder særlig fagområdet teknologi, men også naturvitenskap og matematikk, samfunnsvitenskap og humaniora. Porteføljen er bredt tematisk definert: Human helse og helsefremmende forhold, forebygging, diagnostikk, behandling av sykdommer og funksjonsbegrensninger, rehabilitering og organisering og effektivisering av tjenestene i helse- og omsorgssektoren inkl. samspill med arbeids- og velferdstjenester og tjenester knyttet til barne- og familievern.

Resultater, kunnskap og innovasjon som porteføljen frambringer, har mange brukere i offentlig helseforvaltning på nasjonalt og regionalt nivå innenfor flere politikkområder, praksisfelt, arbeids- og næringsliv, og vil anvendes i hele helse- og omsorgssektoren. Helse- og omsorgssektoren inkluderer folkehelsefeltet og tannhelsetjenesten, og omfatter alle private og offentlige leverandører av helse- og omsorgstjenester og helsenæringen, samt forskning og innovasjon innenfor og på tvers av de offentlig finansierte helse- og omsorgstjenestene, arbeids- og velferdstjenestene og barne- og familievernet. Forsknings- og innovasjonsaktører i private og offentlig sektor og i forskningsorganisasjonen selv er også viktige brukere av forsknings- og innovasjonsresultater fra helseporteføljen.

Helseporteføljen omfatter grunnforskning, anvendt forskning og utviklingsarbeid. Sistnevnte kan spesifiseres i verifisering og pilotering/demonstrasjon. Helseporteføljen omfatter også forskningsbasert innovasjon og tidligfase kommersialisering.

2.2 Finansiering

Helseporteføljen var i 2023 på totalt 1,79 mrd. kroner, som vist i figur 1. Av dette utgjorde den målrettede innsatsen fra porteføljestyret ca. 22 prosent og finansieringen fra øvrige porteføljestyre ca. 54 prosent. Finansieringen fra EUs rammeprogram ca. 23 prosent.

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen eksklusiv SkatteFUNN (2023).

Gjennom SkatteFUNN kan bedrifter søke skattefradrag for 19 prosent av kostnadene til et FoU-prosjekt. Den totale SkatteFUNN-porteføljen besto i 2023 av 4829 aktive prosjekter, og Finansdepartementet estimerer skattefradraget for disse på 3,2 mrd. kroner for 2023, hvor helsenæringen utgjør ca. 11 prosent. Prosjektene er ikke direkte koblet til Forskningsrådets porteføljer, men er merket med den bransjen eller næringen der prosjektet antas å ha størst anvendelse.

Porteføljestyrets egne investeringer utgjorde 558,1 millioner kroner i 2023. Helse- og omsorgsdepartementet tildelte 389,5 millioner kroner til de sektorpolitiske områdene helse-, omsorgs- og velferdstjenester, folkehelse, klinisk praksis og global helse. I tillegg tildelte Kunnskapsdepartementet (KD), Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID) og Barne- og familiedepartementet (BLD) henholdsvis 64,4 millioner kroner, 40,9 millioner kroner og 14,9 millioner kroner.

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret for helse har et rådgivningsansvar overfor Forskningsrådets styre i strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer, etc. som er av betydning for utvikling og status i porteføljen. Fagevalueringer er også en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for utvikling av porteføljen. Porteføljestyret har et overordnet ansvar for all helseforskning i Forskningsrådet. Porteføljen har berøringspunkter mot flere porteføljer og porteføljestyrets råd vil derfor ha betydning for Styret og andre porteføljestyrever.

Porteføljestyret vil se egne investeringer i lys av de samlede investeringene i helseporteføljen og basere sine valg på den årlige porteføljeanalysen. For porteføljestyret er det særlig viktig å følge med på utviklingen i porteføljer som er innrettet mot helseforskning og innovasjon, både i offentlig og privat sektor.

Store deler av helseporteføljen er innenfor porteføljene Banebrytende forskning, Innovasjon, Muliggjørende teknologier og Forskningssystemet. Også porteføljestyrene for Demokrati og global utvikling, Velferd og utdanning, Mat og bioressurser og Klima og miljø gir mindre, men viktige bidrag for porteføljens måloppnåelse. Det er derfor nødvendig med et helhetsblikk og sikre sammenhenger for å kunne ivareta bredden i helseporteføljen.

Det er viktig at aktørene i helseprosjektene har tilgang til nasjonal- og internasjonal infrastruktur som fremmer forskning av høy kvalitet og relevans, styrker internasjonalt samarbeid og bidrar til innovasjon og næringsutvikling. Helsedata er omfattende, verdifulle og utgjør et unikt informasjons- og kunnskapsgrunnlag for helsesektoren. Porteføljestyret vil bidra med råd for å skape en mer effektiv infrastruktur for helseforskning og legge til rette for gjenbruk og deling av helsedata samt bruk av kunstig intelligens (KI) på en sikker og etisk måte.

Internasjonalisering inngår som en integrert del av porteføljestyrets arbeid for å sikre at nasjonale og internasjonale muligheter samspiller godt. Helse er et av de prioriterte områdene i Horisont Europa. Per desember 2023 har norske aktører konkurrert seg til 186 millioner euro. Samspill og synergi mellom nasjonale og internasjonale virkemidler vil være en viktig ambisjon for porteføljestyret.

Forskningsrådets helseportefølje utgjør ca. 15 prosent av de samlede nasjonale offentlige FoU-utgiftene på helseområdet. God arbeidsdeling og samhandling mellom Forskningsrådet og de forskningsutførende sektorene og samspill med aktører i helse- og omsorgssektoren er en forutsetning for å utvikle helseporteføljen i ønsket retning. [HelseOmsorg 21-monitor](#) gir et løpende kunnskapsgrunnlag om forskning og innovasjon innenfor helse og omsorg.

3 Mål for porteføljen

Målene for alle porteføljeplanene er avledet av LTP og regjeringens mål for Forskningsrådet, og hvert porteføljestyre må legge dette til grunn. Målene skal adresseres både gjennom porteføljestyrets rådgivning til Styret og gjennom porteføljestyrets egne investeringer.

Mål 1: Porteføljen skal bidra til fornyelse og øke kvaliteten på forskning som bidrar til god folkehelse, treffsikker behandling og bærekraftige helse- og omsorgstjenester

Mål 2: Porteføljen skal bidra til flere verdensledende helseforskningsmiljøer

Mål 3: Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig helse- og omsorgssektor

Mål 4: Porteføljen skal bidra til økt konkurranseevne i helsenæringen

Mål 5: Kunnskap, funn og resultater innenfor helseporteføljen skal deles og tas i bruk

Måloppnåelse vil bli vurdert i lys av indikatorer og felles indikatorer for porteføljeplanene er under utvikling.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Forskningsrådet har policydokumenter og handlingsplaner som utfyller Forskningsrådets strategi, knyttet til blant annet etikk og samfunnsansvar, kjønnsbalanse og mangfold, rekruttering og

internasjonalt samarbeid (se Forskningsrådets [nettsider for forskningspolitikk og strategier](#)). Mange av disse dokumentene inneholder prioriteringer og tiltak som gjelder hele Forskningsrådets portefølje, og dermed også porteføljen for helse. De vil dermed komme i tillegg til porteføljestyrets egne prioriteringer og tiltak listet under. De årlige tildelingsbrevene fra departementene kan introdusere nye prioriteringer eller tiltak.

Prioritering 1: Porteføljestyret skal fremme fagutvikling innenfor fagområder som er viktig for utviklingen av en bærekraftig helse- og omsorgssektor.

Prioriteringen skal særlig bidra til Mål 1: Porteføljen skal fornye og øke kvaliteten på forskning som bidrar til god folkehelse, treffsikker behandling og bærekraftige helse- og omsorgstjenester og Mål 2: Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer

Porteføljestyret vil rette innsatsen mot kvalitets- og kapasitetsbygging og samarbeid for å utvikle fremtidens helse- og omsorgstjeneste på en bærekraftig måte. I møte med de sammensatte helse- og omsorgsutfordringene er tverrfaglig forskning som integrerer metoder, data, perspektiver, konsepter og teorier fra ulike fagområder avgjørende for nye perspektiver og tilnærminger. Ny teknologi og kunstig intelligens (KI) kan revolusjonere helse- og omsorgssektoren. Integrering av KI kan bidra til bedre beslutninger, mer effektive tjenester og gi bedre helseutfall for pasienter og innbyggere.

Tiltak:

- a) Etterspørre sikker og effektiv bruk av ny teknologi og KI i forsknings- og innovasjonsprosesser og kunnskap om konsekvenser av KI for helse.
- b) Etterspørre tverrfaglig forskning som inkluderer humanistiske perspektiver og adresserer både tverrsektorielle og globale helseutfordringer.
- c) Øke kunnskapen om sammenhengen mellom folkehelse, matsystemet, klima og miljø i samarbeid med andre porteføljestyre.
- d) Bidra med råd for å skape en mer effektiv infrastruktur for helseforskning og innovasjon som legger til rette for bruk, gjenbruk og deling av helsedata på en sikker og etisk forsvarlig måte.
- e) Følge opp fagevalueringer som er sentrale for porteføljen.
- f) Følge opp sannhets- og forsoningskommisjonens rapport.
- g) Bidra til forskerrekuttering på områder med identifisert rekrutteringsbehov.

Prioritering 2: Porteføljestyret skal finansiere forskning som bidrar til god folkehelse, treffsikker behandling og bærekraftige tjenester.

Prioriteringen skal særlig bidra til Mål 1: Porteføljen skal fornye og øke kvaliteten på forskning som bidrar til god folkehelse, treffsikker behandling og bærekraftige helse- og omsorgstjenester.

Bærekraftig folkehelse handler om å fremme og opprettholde befolkningens helse på en måte som er økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig. Bærekraftige helse- og omsorgstjenester handler om å sikre at helsetjenestene kan møte dagens og fremtidens behov på en måte som er økonomisk, sosialt og miljømessig bærekraftig. Porteføljestyret for helse vil finansiere forskning og utvikling av nye løsninger for å forbedre folkehelsen og tilpasse tjenestene på en bærekraftig måte.

Tiltak:

- a) Finansiere prosjekter som leverer kunnskapsbaserte folkehelseiltak på tvers av sektorer.
- b) Finansiere prosjekter som leverer treffsikker forebygging, diagnostikk, behandling og rehabilitering gjennom hele livsløpet.

- c) Finansiere prosjekter som skaper trygge, likeverdige, tilpassede og koordinerte helse- og omsorgstjenester av høy kvalitet.
- d) Finansiere prosjekter innenfor og på tvers av de offentlig finansierte helse- og omsorgstjenestene, arbeids- og velferdstjenestene og barne- og familievernet for å skape mer helhetlige tjenestetilbud.
- e) Finansiere prosjekter som bidrar til økt kunnskap om kvinners helse og helse i et kjønnsperspektiv.
- f) Finansiere prosjekter om implementering og evaluering av nye tiltak, metoder og praksis.

Prioritering 3: Porteføljestyrets investeringer skal utløse økt forskning- og innovasjonsinnsats i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

Prioriteringen skal særlig bidra til Mål 3: Porteføljen skal styrke evnen til bærekraftig omstilling i offentlig helse- og omsorgssektor.

For å nå målet om en bærekraftig helse- og omsorgssektor må potensialet de kommunale tjenesteområdene har som forsknings- og innovasjonsarena utnyttes bedre.

Tiltak:

- a) Finansiere samarbeidsprosjekter mellom kommuner og forskningsinstitusjoner basert på behov i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- b) Prioritere forskning og innovasjon som styrker bærekraften i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- c) Bidra til økt samspill mellom forskningsinstitusjoner og de kommunale helse- og omsorgstjenestene.
- d) Bidra til at kunnskapen tas i bruk gjennom økt forskningssamarbeid, brukermedvirkning og involvering av frivillig sektor.

Prioritering 4: Porteføljestyret vil fremme verdiskaping i helsenæringen som skaper produkter og tjenester for en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste.

Prioriteringen skal særlig bidra til Mål 4: Porteføljen skal bidra til økt konkurransevne i helsenæringen og Mål 5: Kunnskap, funn og resultater innenfor helseporteføljen skal deles og tas i bruk

Innovasjon og samarbeid med næringslivet er sentralt for å bidra til verdiskaping i helsenæringen og skape bærekraftige helse- og omsorgstjenester. Helseindustrien er valgt som prioritert sektor for en nasjonal eksportsatsing under regjeringens eksportreform "Hele Norge eksporterer" og har et stort potensial for næringsutvikling og verdiskaping.

Tiltak:

- a) Finansiere forpliktende samarbeidprosjekter mellom offentlig sektor og næringsliv for å skape innovasjoner basert på behov hos pasienter, befolkningen og de offentlige helsetjenestene.
- b) Bidra til økt verdiskaping i helsenæringen gjennom blant annet økt produksjon og uttesting i Norge.
- c) Bidra til å utnytte offentlig helsedata til næringsutvikling og økt bærekraft i offentlig sektor.
- d) Bidra til at flere ideer, resultater og kunnskap fra forskningsinstitusjonene blir testet ut for å komme til anvendelse i næringsliv og offentlig sektor.

Prioritering 5: Porteføljestyret vil fremme internasjonalt forsknings- og innovasjonssamarbeid
Prioriteringen skal bidra til alle målene for porteføljen.

Gjennom internasjonalt forskningssamarbeid får Norge økt tilgang på kunnskap, partnerskap, nettverk, infrastrukturer og markeder.

Tiltak:

- a) Bidra til internasjonalt samarbeid gjennom deltakelse i strategisk viktige internasjonale nettverk og partnerskap på områder av stor betydning for helse og beredskap.
- b) Sikre samspill mellom nasjonale og internasjonale utlysninger.